

AF
LARS EGHOLM NIELSEN

Fyrkat genudgravet

I forbindelse med Kulturstyrelsens projekt "Danmarks oldtid i landskabet" er 100 betydningsfulde fortidsminder blevet udvalgt til at gennemgå en restaurering, og blandt de udvalgte var Fyrkat, der er et af landets mest betydningsfulde fortidsminder fra vikingetiden. Nordjyllands Historiske Museum har således indgået et samarbejde med Kulturstyrelsen om en gennemgribende restaurering af vikingeborgens betonmarkeringer, en rekonstruktion af gravpladsen uden for voldene, forbedrede adgangsforhold og opsætning af mange nye skilte, der formidler Fyrkat i et format, som fortidsmindet er berettiget til.

Fyrkat blev udgravet i 1950'erne og 60'erne. Dengang var det Nationalmuseet, der stod for udgravningerne, og dette skete over en lang årrække samt med anvendelse af datidens udgravningstekniker. Efter endt udgravning blev hvert enkelt stolpehul fra husene

*Luftfoto af Fyrkat, hvor man kan se alle betonmarkeringer.
Foto: Esben Mouritsen.*

Fyrkat i efteråret 2011 hvor det er svært at se betonmarkeringerne”

og vejene markeret med en betonklods, der tilnærmelsesvist gengav den oprindelige stolpes form. Siden dette arbejde er der imidlertid gået mere end 50 år, og mange af betonmarkeringerne er knækkede eller forsvundet under græstæppet. På store dele af borgpladsen kan man derfor ikke se betonmarkeringerne, fordi græstæppet opsluger dem, men det bliver der gjort noget ved nu.

Nye udgravningsmetoder

Ligesom alt andet har udgravningstekniske metoder udviklet og ændret sig markant siden 1950'erne. Man har i dag har mange flere muligheder for at anvende naturvidenskabelige analyser som f.eks. makrofossilprøver, pollenprøver og metaldetektorer, ligesom nye digitale redskaber som f.eks. kameraer er opfundet i mellemtiden.

Nye udgravninger i forbindelse med projektet viste, at der stadig er rester af det oprindelige stolpehulsfyld tilbage under mange af betonmarkeringerne. Udgravningsmetoden i 1950'erne var at tømme stolpehullet for det mørke fyld, hvorved man ikke altid fik alt med. I dag bortgraves først den ene halvdel af stolpehullet, hvorved man kan se den resterende mørke fyld mod den lysere undergrund, hvorefter denne også bortgraves – uden at noget lades tilbage. Muligheden for at iagttage detaljer i konstruktionen er også langt bedre ved den nye metode. Allerede i 1950'erne var man opmærksom på problemerne med tømningen af stolpehullerne, hvorfor man netop på Fyrkat afprøvede den nye metode. Herved kunne man konstatere, at støttestolperne til husene faktisk var skråstillede og ikke lodrette, som man troede, da ”søsterborgen” Trelleborg blev udgravet i 1930'erne.

Ved den forestående restaurering af Fyrkat kan man således ikke bare hive de beskadigede betonmarkeringer op og erstatte dem med nye uden at lave en arkæologisk undersøgelse af stolpehulresterne. Væsentlige informationer ville derved gå tabt. Ud af borgpladsens

ca. 1900 betonmarkeringer skal ca. 250 udskiftes. Disse bliver gravet op med håndkraft, og fylden omkring dem bliver grundigt undersøgt for originalt materiale. Hvis der findes originalt materiale, bliver der udtaget diverse naturvidenskabelige prøver, der opbevares på museet for senere analyse.

Forhåbentlig kan disse nye oplysninger være med til at give et endnu mere detaljeret billede af Fyrkat og området omkring borgen både før, under og efter opførelsen.

Restaureringsarbejdet

Restaureringsarbejdet gik i gang i august 2011 og startede i et forrygende tempo. Så kom den mest regnfulde september i mands minde, og hele borgen stod nærmest under vand. Det var stort set umuligt at nå og registrere noget i stolpehullerne, inden de var oversvømmede, ikke bare af vand fra oven, men i høj grad af vand fra neden. Forholdene satte arbejdet ned i tempo, og mandskabet begyndte på de regnfulde arbejdsdage at overveje, hvordan forholdene var i vikingetiden, for det må da have været sjaskvadt at bo på borgen, et forhold, som måske har spillet en rolle for borgens forholdsvis korte brugstid.

Ligesom man kender det fra græsplænen hjemme i haven, der vokser ind over fliserne, så sker det samme for betonmarkeringerne på borgen. Ca. 400 af markeringerne er nu kun netop synlige i overfladen og vil snart forsvinde under græsset, hvis ikke der gøres noget. For at mindske den indgriben i resterne af de originale stolpehuller, det er at udskifte og dermed hæve stolperne, er det besluttet at sænke niveauet på græstæppet i de områder, der er overgroet. Det er et arbejde, der går i gang i foråret 2012, som for en periode vil gøre borgområdet til en byggeplads. Men med lidt tålmodighed vil den udførte restaurering gøre borgen og sporene efter dens huse mere synlige, så den atter kan fremstå, som det oprindeligt var tænkt.

Projektet "Danmarks Oldtid i Landskabet" fortsætter i 2012, hvor endnu flere fortidsminder bliver restaureret og får nye skilte. Dette gælder også for Lindholm Høje, der ligeledes er et af de væsentlige fortidsminder i Nordjylland.

*Betonmarkering af en vægstolpe
med resterne af originalt stolpe-
hulsmateriale nedenunder.*